OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Lainsäädäntöneuvos Juho Martikainen

28.2.2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 5/2025 vp)

1 Lähtökohdat

Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään rahamääräisten seuraamusten ja eräiden muuhun omaisuuteen kohdistuvien seuraamusten täytäntöönpanosta, josta huolehtii Oikeusrekisterikeskus. Laki on tullut voimaan vuonna 2002.

Lain muutostarpeita ei ole sen voimaantulon jälkeen kokonaisvaltaisesti arvioitu. Laissa on useita erilaisia muutostarpeita.

Samoihin aikoihin lain voimaantulon kanssa otettiin käyttöön Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmä Rajsa. Täytäntöönpanotietojärjestelmä Rajsa puolestaan uudistetaan Oikeusrekisterikeskuksessa käynnissä olevassa tietojärjestelmähankkeessa.

Tämä esitys perustuu työryhmätyöhön, jossa käytiin läpi kaikki rahamääräisten seuraamusten täytäntöönpanoa koskevat säännökset ja laadittiin kokonaisvaltainen esitys säännösten muuttamisesta.

Koska lainsäädäntöhanke kytkeytyy täytäntöönpanotietojärjestelmän uudistamiseen, hanke toteutetaan kahdessa osassa. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan sellaisia muutoksia, jotka eivät edellytä merkittävää uutta tietojärjestelmätoteutusta. Myöhemmin tietojärjestelmähankkeen edetessä annetaan toinen hallituksen esitys, joka sisältää tietojärjestelmäuudistuksia edellyttäviä säännösmuutoksia. Toisen hallituksen esityksen arvioitu aikataulu on vuoden 2026 alkupuolella.

2 Tavoitteet

Ehdotettujen lainmuutosten ja tietojärjestelmäuudistuksen tavoitteena on tehostaa ja sujuvoittaa seuraamusten täytäntöönpanoa.

Muutoksilla edistetään Oikeusrekisterikeskuksen valmiuksia huolehtia täytäntöönpanotehtävistään nykyistä tehokkaammin. Samalla selvennetään muidenkin täytäntöönpanoon osallistuvien viranomaisten tehtäviä ja toimivaltuuksia.

Lisäksi vanha lainsäädäntö vaatii muutenkin selkeyttämistä ja modernisointia.

3 Keskeiset ehdotukset

Esitys sisältää lukuisia yksittäisiä säännösmuutoksia, joilla edistetään edellä mainittuja tavoitteita. Seuraavassa on lueteltu keskeiset muutosehdotukset:

Seuraamuksia koskevat yleiset säännökset ja rahamääräisen saatavan perintä

- Säädetään kattava luettelo seuraamuksista, joiden täytäntöönpano tapahtuu sakon täytäntöönpanosta annetun lain nojalla.
- Säädetään kattavasti siitä, milloin tuomioistuinten ja muiden viranomaisten tulee ilmoittaa Oikeusrekisterikeskukselle määräämästään seuraamuksesta.
- Säädetään, että seuraamukset ovat pääsääntöisesti täytäntöönpanokelpoisia lainvoimaisina taikka hovioikeuden tai hallinto-oikeuden ratkaisun jälkeen. Kuitenkin esimerkiksi rahamääräinen menettämisseuraamus ja eräät muut seuraamukset voitaisiin panna täytäntöön ilman lainvoimaa.
- Yhdellekään seuraamukselle ei peritä viivästyskorkoa.
- Säädetään yhtenäisesti seuraamusten raukeamisesta. Pääosin seuraamukset raukeaisivat viiden vuoden kuluttua seuraamusta koskevan lainvoimaisen ratkaisun antamispäivästä.
- Säädetään kaikkia seuraamuksia yhtenäisesti koskeva menettely siitä, että seuraamuksen määräävä taho varaa maksuvelvolliselle maksutilaisuuden. Maksutilaisuutta varattaessa ei aseteta maksulle eräpäivää. Täytäntöönpanovaiheessa Oikeusrekisterikeskus puolestaan antaa maksuvelvolliselle maksukehotuksen, jossa asetetaan maksulle eräpäivä. Eräpäivän jälkeen on mahdollista edetä ulosottotäytäntöönpanoon.
- Säädetään saatavien täytäntöönpanon päättymisestä. Täytäntöönpano päättyisi pääsääntöisesti joko saatavan tultua maksetuksi tai sen rauettua.

Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanorekisterit

- Säädetään sakkorekisterin lisäksi hallinnollisten seuraamusten rekisteristä, johon nykyisinkin kirjataan muut kuin rikosoikeudelliset seuraamukset. Rekisteriä ei kuitenkaan ole nykyisin mainittu laissa.
- Säädetään kattavasti siitä, miltä tahoilta Oikeusrekisterikeskus voi saada tietoja täytäntöönpanoa varten.
- Säädetään siitä, millä tahoilla on oikeus saada tietoja sakkorekisteristä täytäntöönpanotehtäviä varten. Viranomaisten oikeudesta saada sakkorekisterin tietoja muihin

tarkoituksiin säädetään kyseisiä viranomaisia koskevassa lainsäädännössä. Hallinnollisten seuraamusten rekisterin tiedot ovat lähtökohtaisesti julkisia, joten tiedonsaantioikeudesta ei ole tarpeen säätää.

Rikosvahinkokorvaukset

- Säädetään menettelystä, jossa Oikeusrekisterikeskus perii maksamansa rikosvahinkokorvauksen rikoksentekijältä. Oikeusrekisterikeskukselle säädetään mahdollisuus luopua perinnästä esimerkiksi silloin, jos on selvää, ettei korvausta saada perittyä.
- Oikeusrekisterikeskus huolehtisi kaikissa tilanteissa virheellisesti maksetun rikosvahinkokorvauksen takaisinperinnästä. Nykyisin tästä huolehtii joko Valtiokonttori tai Oikeusrekisterikeskus riippuen asian vaiheesta.

Muut muutokset

- Säädetään ulosottokaareen erillinen säännös verkkoviestin hävittämismääräyksen täytäntöönpanosta, koska voimassa oleva sääntely on osoittautunut toimimattomaksi.
- Säädetään, ettei Oikeusrekisterikeskuksen tarvitse maksaa tuomioistuinmaksua.
- Luovutaan rangaistusvaatimuksen käytöstä summaarisessa sakkomenettelystä. Kyse on ollut järjestelystä, jossa sakotettu joka ei ole antanut suostumustaan sakkomenettelyyn on voinut hyväksyä menettelyn käytön maksamalla sakon myöhemmin. Menettelyä on käytetty vähän ja maksujen seuraaminen on työllistänyt viranomaisia ja aiheuttanut epäselvyyttä menettelyyn.

4 Vaikutukset

Esityksen merkittävimmät vaikutukset koskevat Oikeusrekisterikeskusta. Ehdotettu sääntely sujuvoittaa Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotehtäviä. Kuitenkin Oikeusrekisterikeskukselle siirtyy myös joitakin tehtäviä muilta viranomaisilta. Erityisesti tämä koskee eräiden uusien hallinnollisten seuraamusmaksujen täytäntöönpanoa ja rikosvahinkoasioihin liittyviä täytäntöönpanotehtäviä.

Kokonaisuutena ehdotetut lainmuutokset ja tietojärjestelmäuudistus tuottavat Oikeusrekisterikeskukselle kustannushyötyjä eikä esitetyistä lainmuutoksista aiheudu Oikeusrekisterikeskukselle lisämäärärahatarpeita.

Esityksen vaikutukset muiden viranomaisten toimintaan ovat vähäisiä. Sakkomenettelyssä käytettävästä rangaistusvaatimuksesta luopuminen lisää vähäisessä määrin syyttäjien ja tuomioistuinten työmäärää. Lisäys on kuitenkin niin vähäinen, ettei siitä aiheudu lisämäärärahatarpeita.

5 Esitykseen liittyvät hallituksen esitykset

Eduskunta on vastikään hyväksynyt uuden lain sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa (EV 2/2025 vp). Tämän esityksen viittaukset mainitulla lailla kumotun sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettuun lakiin tulisi eduskuntakäsittelyssä muuttaa viittauksiksi uuteen lakiin. Muutos koskee esityksen lakiehdotusta 2. ja 9. Lakiehdotuksen 2. 8 luvun 18 §:n viittaussäännös tulisi muuttaa viittaukseksi uuteen lakiin. Lakiehdotuksen 9. 70 §:n muutokset tulisi muuttaa koskemaan uuden lain 67 §:ää ja 76 §:n muutokset koskemaan uuden lain 73 §:ää.

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista sekä sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 90/2024 vp). Kyseisen esityksen 1. lakiehdotuksen 18 §:n säännökset seuraamusmaksun raukeamisesta ja 2. lakiehdotus tulisi sovittaa yhteen tämän esityksen kanssa. Säännökset koskevat uutta hallinnollista seuraamusmaksua.

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys eduskunnalle kyberturvallisuusdirektiivin (NIS 2 -direktiivi) täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 57/2024 vp). Kyseisen esityksen 1. lakiehdotuksen 40 § ja 15. lakiehdotus tulisi sovittaa yhteen tämän esityksen kanssa. Säännökset koskevat uutta hallinnollista seuraamusmaksua.

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräiksi muiksi laeiksi (HE 205/2024 vp). Kyseisen esityksen 1. lakiehdotuksen 24 § ja 7. lakiehdotus tulisi eduskunnassa sovittaa yhteen tämän esityksen kanssa. Säännökset koskevat uutta laiminlyöntimaksua.

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleisen tuoteturvallisuusasetuksen täydentämistä koskevaksi lainsäädännöksi ja laiksi kulutuspalvelujen turvallisuudesta (HE 213/2024 vp). Kyseisen esityksen 1. lakiehdotuksen 17 § ja 21 §, 2. lakiehdotuksen 27 § ja 30 § sekä 14. lakiehdotus tulisi eduskunnassa sovittaa yhteen tämän esityksen kanssa. Säännökset koskevat uusia hallinnollisia seuraamusmaksuja.

Lainsäädäntösuunnitelman mukaan eduskunnalle on tarkoitus antaa hallituksen esitys laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa (PLM004:00/2021). Lainsäädäntösuunnitelman mukaan eduskunnalle on tarkoitus antaa hallituksen esitys uutta rahapelijärjestelmää koskevaksi lainsäädännöksi (SM053:00/2023). Molemmat esitykset sisältävät muutoksia, jotka täytyy sovittaa yhteen tämän esityksen kanssa.

6 Voimaantulo

Lait tulisivat voimaan syksyllä 2025. Tarkkaa voimaantuloajankohtaa pyritään tarkentamaan vielä eduskuntakäsittelyn aikana. Myös yhteensovittaminen muiden esitysten kanssa voi vaikuttaa tähän.